

Mesél a hattyútoll... Beszélgetés Takáts Gyulával

Siófoki Helytörténeti Gyűjtemény

Takáts Gyula költőt, a Kaposvári Rippl-Rónai Múzeum egykori igazgatóját 14–15 éves korom óta ismertem. Amikor múzeumi pályára kerültem, kikértem véleményét és javaslatát, többek közt a Siófoki Képtár, a siófoki múzeum képanyagának fejlesztését illetően. Nem volt művészettörténész, de jó érzékkel fejlesztette a múzeum gyűjteményét, mivel ifjú korában festői pályára készült. Erősen kötődött a Balatonhoz. Saját színes grafikáin szinte mindig a tóvidéket ábrázolta.

Egyik állandó résztvevője volt, az Addio III. fedélzetén annak a vitorlástúrának, amit a Lipták házaspár szervezett, s amit Horváth Boldizsár orvosprofesszor-kapitány vezetett. A vitorlázások aranykorának az 1950-es és 60-as évek közti idő számított. A társaság tagjai között volt még évekig a hajóskapitányon és Liptákékon kívül Egry József, akinek badacsonyi háza gyakran a vitorlás utak célállomása, valamint azok a vízparti pontok voltak, ahol éppen Szabó Lőrinc, Örkény István, Keresztury Dezső, Bernáth Aurél, később Illyés Gyulák, Déry Tiborék kerültek elérhető közelségbe. Takáts Gyula 1953-tól a Bece-hegyen töltötte nyarait. A Balaton-táj sokszínűsége, lágy és zord szépsége állandóan visszatérő ihletője és témája lett költészetének.

T. Gy. – Egyrel a háború előtt hozott össze a sors, süllyedés közben, Badacsony alatt... Tőle is vettem a múzeumnak képeket. Barátságunk emléke a *Vízitűkör* című kötetünk, ami csak 1954-ben jelenhetett meg, a már halott Egry mappájában, két dekli között vártak a rajzai, melyekről a szakértők véleménye az volt, hogy közlésre alkalmatlanok.

Egytől Varga Hajdú István hagyatékából sikerül a siófoki múzeumnak három képet vásárolnom, ez többmilliós értékkel gazdagította a várost. [MSJ]

Én mindig szemben mentem a korral, a költészet mellett a festészet lírai hajlamommal együtt nőt. Jórészt olyan műveket vásároltam, amiket támadott a hivatalos politika. De akkoriban sem volt pénz – akárcsak ma sincs semmire –, sikerült megvennem pár ezer forintért az osztrák Zimmerman: Ádánd látkepe címmel 1848-ban füstött képét.

Gyermekkoromtól képek és versek között éltem. Rippl-Rónai volt az első mesterem, ízlését idehaza kevesen értették meg. A Lonka-hegyi villában, mint diák, gyakori vendég voltam. Ma is emlékszem kedves virágaira: a skarlátvörös zsályára, a piros muskátlira, a krómsárga ciniákra, később ezek is megjelentek tervein.

Martyn Ferenc húsz évet élt, mint serdülő gyermek és érett ifjú ember Rippl-Rónai környezetében. A Rippl-Rónai Ödön-féle múzeumi gyűjtemény darabjain látva láttam e húsz év lassú és kínzó fejlődését Rippl-Rónai utánzásától az önálló absztrakt stílusáig. Martyn Ferenc Berzsenyi sorozatát nagyon fontosnak tartottam, hogy megszülessen – (Martyn Ferenc ismeretségét Gyula bátyámnak köszönhetem [MSJ]). A Fő utcán mutatott be neki, majd később Pécssett, Káptalan utcai lakásán folytatódott beszélgetésünk Vilt Tibor társaságában, ahol a mester megszólaltatta orgonáját is.

László Gyula kiállítását megnyitja Takáts Gyula a siófoki Kálmán Imre Emlékmúzeumban

Z. Soós István

festőművész, restaurátor

1900. augusztus 3-án született Nagykánizsán. Életének közel kilenc év-tizedét Kaposváron élte le. A rajztanulást kaposvári diákként Pázsiczky Sándornál kezdte. Tanári oklevelet 1925-ben kapott. 1926-tól 1943-ig a város különböző középfokú iskoláiban óraadó tanár volt. A tanítás mellett festőművészi és restauratori tevékenységet folytatott. A műemlékek Országos Bizottsága templom restaurálásokkal bízta meg. 1946-tól kezdte meg múzeum őrként (mai értelemben muzeológusként) és restaurátorként működését a Somogy Megyei Múzeumban. A múzeumigazgató Gönczi Ferenc súlyos betegsége alatt hivatalosan, majd az 1948-ban bekövetkezett halálától hivatalosan is Takáts Gyula 1949-es kinevezéséig vezette a múzeumot. A második világháború okozta dűlások nyomán állította vissza a múzeum rendjét. A megrongált múzeumi képeket restaurálta. A gyűjtemények anyagmegóvó munkáját jelentős mértékben segítette, hogy részt vett a Közgűjtemények Országos Felügyelősége által szervezett restaurátorképző tanfolyamon. 1963-ig a nyugdíjba vonulásáig a múzeum kiállításait szervezte és rendezte. 2002. január 26-án életének 102. évében hunyt el.

T. Gy. – De visszatérve kérdésed lényegére, a gyűjteménygyarapításra fölhasználtam költő –és művészbártaim ismeretségét, így Jékely Zoltánét, Vas Istvánét, László Gyuláét – hogy csak az általad is ismert neveket említsem. Egyik „körösztapád”, Jékely révén szereztem meg többek között Nagy István egyik művét. Vas István feleségétől, Szántó Piritől pedig fontosnak tartottam, hogy legyen műve is itt, Kaposban.

Borsos Miklós, Varga Imre érmet készített, Martyn Ferenc és Szabó Vladimir grafikát rólam. Bernáth Aurél somogyi kötődése, Vass Elemér tihanyisága ismeretes, kortársaim Martyn, Szász Endre képei, Borsos Miklós szobrai a kaposvári múzeumba kerültek.

Vass Elemér a legismertebb vásznait a virágokról festette. A virágok hűek maradtak hozzá, a kék-fehér bokályban ott virítottak az évszakok küldöttei: iriszek, sárga liliomok, petúniák, szamárkörök s a tihanyi rétek valamennyi elbűvölő virága, amelyek a vásznon örök életet nyertek.

Szabó Vladimir készített rólam egy ceruzarajzot, ő rokona volt Berzsenyinek a Dukai Takách családon keresztül.

Az igazi irodalom nem helyhez kötött, ez áll a piktúrára is. Balázs János apám tanítványa volt. Sokszor járt nálunk s ecsetjének színei nagy hatással voltak rám.

De visszatérve Egryre gyakorta üldögélt kisvendéglőkben. Szerette a tiszta abroszú terítéket, s a jó bort. Egyik alkalommal egy érdekes szövegű dalt dúdolt. Mind a szöveget, mind a dallamot ő komponálta: a varjúról, a télről s a borról volt benne szó. Szinte egy kurucos bordalt idézett.

P.s.: – Mi kötötte Gyula bátyámat Siófokhoz? [MSJ]

T. Gy.: – Lukács Károly Kerényi Károly klasszika-filológus apósa volt. Lukács nagy szeretettel és szívesen foglalkozott Siófok és a Balaton-mellék történetével, de főleg a halászzal, mert ő arról szinte mindent tudott, szinte a kisujjában volt az összes ismeret. Úgyhogy a siófoki múzeumot ő alapította, amelynek igazgatójával Együd Árpádot rövid időre én neveztem ki. Lukács sajnos nem sokáig vezette a múzeumot, azt percek alatt kellett megcsinálnunk, meg az egészet, szóval én is részt vettem – mint megyei múzeumigazgató – az avatási ünnepségen. Erről van egy nagyon kedves emlékem is, amelyet máig az íróasztalom őrzök. Egy ott kiállított, kitömött hatyúnak a tolla. Valamelyik számár, egyik helybeli – sokat beszélgettünk ottan Lukácscsal a horgászatról –, mert tudta, hogy nagyon szeretek pecázni, hogy nekem kedveskedjenek, ott volt a vitrinben egy öreg kitömött hatyú, és annak rántották ki a tollát. S mielőtt elgyűntem, azt adták oda ajándékkul, mondva: legyen akkor jó nekem pecázó buktatónak. Aztán idettem az asztalomra a tintatartó mellé. Ez onnan való, Siófokról" (2007. április 17.)

Matyikó Sebestyén József

Z. Soós István: Tóth István állatorvos arcképe